

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

особливостей у різних соціально-культурних полях і просторах: по-перше, з одного боку, вони стають більш індивідуалізованими й диференційованими, з іншого – вступають у суперечність із різними ціннісно-нормативними системами; по-друге, аномія як стан нестабільного суспільства ускладнює процес відтворення усталених форм соціальних практик, провокує поширення моделей девіантної поведінки; по-третє, посилення консьюмеризації соціальної поведінки й соціальних практик індивідів, сенс якої полягає у сповідуванні такої ієрархії цінностей, де найвищі позиції посідає споживання; по-четверте, основні ідеї постмодерного суспільства сприяють відтворенню в соціальних практиках таких властивостей, як фрагментарність, невизначеність, плюралістичність і диференційованість структури соціальної дії та взаємодії. Поведінкові й активно-діяльнісні прояви життєвого стилю відображають єдину інтенцію різних соціальних практик, які виступають як «фрейм» і «схема інтерпретації» соціальної поведінки та взаємодії, що дає змогу представити соціальні практики молоді як результат її стилежиттєвих орієнтацій і способу життя на основі інтеріоризованих цінностей, норм, настанов та моделей соціальної поведінки.

Література

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности : трактат по социологии знания. Москва : Медиум, 1995. 323 с.
2. Особливості та процес соціалізації як умова конструювання соціальних практик сучасної молоді/ Я. В. Зоська, Д. А. Матюхін А. Г. Стадник// Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / [редкол.: Я. В. Зоська (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2021. – Вип. 89. – С. 56–68.

Зубченко Олександр,
кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

НЕ-МІСЦЯ У ПРОСТОРІ ПРИФРОНТОВОГО МІСТА

Повномасштабне російське вторгнення призвело до кардинальних змін практично у всіх сферах суспільного життя та у майже всіх регіонах України, проте найбільшою мірою вплинуло на східні та південні області нашої держави. Запорізький край опинився під ударом агресорів з перших годин великої війни, а вже на початку березня 2022 р. ворожі війська стояли у 35 км. від обласного центру, поблизу с. Кам'янське Василівського району.

Запоріжжя, на відміну від Херсону, не зазнало окупації та має набагато менші руйнування житлового фонду та інфраструктури, аніж Харків чи Миколаїв. Тим не менш місто на Дніпрі до війни та зараз сприймається зовсім по-різному. Це цілком логічно, адже образ міського простору не є константним, а являє собою сукупність індивідуальних оцінок, вражень та переживань, що виникають у формі відчуттів та пам'яті про минулий досвід, тісно пов'язані із просторовою локалізацією, детермінуються соціокультурними та історичними чинниками.

Особливу роль у архітектоніці образу міста відіграють «не-місця» - фізичні простори без ідентичності та історії, які не набувають власного антропологічного значення, місця транзиту, споживання і невизначеності, де відвідувачі залишаються анонімними та можуть більше ніколи в житті не зустрітись. До цієї категорії французький дослідник М. Оже включає автомагістралі, готелі, аеропорти, автостанції та залізничні вокзали, вулиці, станції метро та великі торговельні центри [1, р. 39].

Проте у військовий час ми маємо змогу переосмислити сутність та змістовне наповнення «не-місць». До війни траса Харків-Сімферополь була шляхом до моря, простором радості та передчуття відпочинку, світом кафе на будь-який гаманець, хай-тек заправок та дівчат у коротких спідницях. Нині вона сповнена зовсім інших змістів – їжаків та блокпостів, військових корчів, зафарбованих дорожніх вказівників та відчуття екзистенційності. Саме тут для біженців із блокадного Маріуполя пролягав вододіл між концтабором та свободою, а після розстрілу росіянами в цих місцях евакуаційної колони - ще і грань між життям та смертю. І сьогодні блокпости на оріхівсько-симферопольській розвилці немов би з позначають межу між відносно безпечним великим містом та «сірою зоною».

Абсолютно іншого значення набувають транспортні ворота міста. Залізничний вокзал «Запоріжжя-1», де колись цілодобово бурлило життя, нині загороджено залізними ґратами та поліцейськими патрулями. Після 24 лютого для багатьох десятків тисяч запоріжців та вимушених переселенців із сусідніх регіонів гудок евакуаційного потягу став початком шляху до нового, сповненого бід та скорботи життя. Нині поїхати звідси можна лише на північ та на захід, проте також із невідомою перспективою повернення.

На відміну від залізниці, де життя ледь жевріє, закинутою пустою стоїть будівля центрального автовокзалу. Автобуси ще відправляються до безпечних регіонів України, проте у минулому лишилися важливі атрибути цього простору – черги біля кас, квиткові спекулянти, смажені пиріжки в дорогу та маленька водичка за ціною пляшки віскі у підприємливих ділків. Для одних Запоріжжя стає місцем, звідки треба тікати або їхати світ за очі на заробітки, для інших – точкою прибуття для подальшого відправлення на фронт.

На окрему увагу заслуговують торговельно-розважальні центри, відвідування яких італійський антрополог М. Лашшарі розглядав як невід’ємний елемент ідентичності молоді та підлітків [2, р.13-14]. Одним із перших перелік покинутих «не-місць» поповнив «Макдональдс», який припинив роботу вже першого дня війни. За 20 років роботи цей заклад став важливою частиною історичної частини Запоріжжя (т. зв. «соцміста»), популярною локацією для призначення побачень, відпочинку після роботи, святкування дитячих днів народження, а одного разу – навіть приймав зустріч очільника області зі студентами. Незважаючи на суцільну деперсонафікацію та універсалізацію, що характерні для «Макдональдса» як транснаціональної компанії, ресторан набув антропологічних рис, підкреслюючи статус Запоріжжя як великого міста. Варто сказати, що об’єктивних безпечових причин для негайного закриття «Маку» не було – масовані ракетні обстріли міста розпочалися набагато пізніше, а підрозділи ворога ще стояли за 100 кілометрів від обласного центру. Вірогідніше за все, зіграли роль іміджеві мотиви менеджменту корпорації – вберегти відвідувачів та заклад від будь-яких військових ризиків та не допустити гучних заголовків «смерть у макдональдсі», адже це світ споживання, запашних гамбургерів та смачної коли.

По-іншому склалася доля не менш популярної локації відпочинку у Старому місті – торговельно-розважального центру «Аврора». Свого часу його відкриття суттєво змінило динаміку розвитку закинутого кварталу – поруч вирости новобудови, проклали сучасні трамвайні рейки, встановили нові світлофори та зупинку громадського транспорту. Найсучасніший у місті кінотеатр, багато кафе, ресторанів та бутіків приваблювали десятки тисяч відвідувачів. «Аврора» став для городян зразком «багатого», столичного життя. Проте все змінила російська ракета у травні 2022 р. Приміщення майже не постраждало ззовні, проте зазнало катастрофічних руйнувань всередині. Власник відклав ремонт до завершення війни. Справжнім гротеском на тлі колишнього блиску ТРЦ виглядає підпільне казино та кафе «Парк авеню» із перестрілками, бійками та дівчатами легкої поведінки, що знаходяться поруч. В онтологічному плані негативні та маргінальні соціальні практики виявилися набагато живучішими, аніж модерні та уніфіковані.

Таким чином, можна зробити висновок, що «не-місця», з одного боку, мають певну «закодовану» програму свого використання, а з іншого – сприймаються людьми в контексті певного соціального часу та простору. Будинок по пр. Соборний, 151 у м. Запоріжжя, який раніше асоціювався із богемним відпочинком та жартами про «Париж» між «Дамаском» та «Алеппо» (назви популярних кафе) після удару російської С-300 у жовтні 2022 року став братською могилою для чотирнадцятьох запоріжців, місцем смутку та скорботи. У той же час обласна державна адміністрація на пл. Фестивальна після ворожого обстрілу позбулася

майже всіх вікон та, незважаючи на великі повноваження військового часу, перестала сприйматися як центр влади.

Література

1. Augé M. Non-places: introduction to an anthropology of supermodernity. Trans. By J. Howe. London, New York: Verso, 1995. 121 p.
2. Lazzari M. The role of social networking services to shape the double virtual citizenship of young immigrants in Italy. Proceedings of the IADIS International Conference on ICT, Society and Human Beings. 2012. P. 11-18

Іванець Тетяна,
кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет

СИНДРОМ ВТРАТИ ДОМУ У ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ: ДОСВІД ГРЕКІВ ПРИАЗОВ'Я

В результаті повномасштабного російського вторгнення та тимчасової окупації українських територій велика кількість українських громадян втратила свій дім та була змушена шукати притулку в інших регіонах та інших державах, стаючи ВПО, біженцями, шукачами притулку тощо. Дім являється сакральним образом для будь-якої людини, при цьому під «домом» треба розуміти не лише його фізичне втілення (домівка, матеріальні речі тощо), але й такі складові як соціальні зв'язки (зокрема, з родиною та найближчим оточенням) та локальна ідентичність. Втрата дому передбачає не лише втрату всіх вище зазначених складників, але й як втрату почуття дому, яке, по факту, являється почуттям безпеки та захищеності.

Вивчення досвіду вимушених мігрантів з Маріуполя та порівняння його з досвідом інших вимушених мігрантів, зокрема греків Кіпру після окупації частини острова турецькими військами, продемонструвало, що більшість з вимушених мігрантів проявляє схожі особливості поведінки, які можна об'єднати в синдром втрати дому, який передбачає сукупність поведінкових патернів, характерних для вимушених мігрантів, чия міграція відбувалася в умовах високого рівня насильства, супроводжувалася різним травматичним досвідом, та для яких повернення додому являється або фізично неможливим, або таким, що несе високий ризик для життя та безпеки [2].